IQTISODIYOT YO‘NALISHI TALABALARIGA INGLIZ TILINI O‘QITISHDA ONLAYN TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Baxadirova Shoxina Nadir kizi
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti mustaqil izlanuvchisi
sbaxadirova95@gmail.com
ORCID 0009-0003-0378-4541

DOI: ***https://doi.org/10.5281/zenodo.24097156***

Annotatsiya. *Tezisda iqtisodiyot yo‘nalishi talabalarining kasbiy ingliz tilini rivojlantirishda elektron jadval, videomuloqot va hamkorlikda matn tahrirlash vositalaridan foydalanish yoritiladi. Choraklik moliyaviy hisobot misolida iqtisodiy ko‘rsatkichlarni taqqoslash, grafikni ingliz tilida sharhlash va yozma tavsiya tayyorlash bosqichlari hamda baholash mezonlari taklif etiladi.*

Kalit so‘zlar. *Kasbiy ingliz tili, iqtisodiyot ta’limi, onlayn texnologiyalar, elektron jadval, moliyaviy hisobot, grafik tahlili, baholash.*

Abstract. *The thesis discusses the use of electronic spreadsheets, video conferencing, and collaborative text-editing tools in developing the professional English language skills of economics students. Using a quarterly financial report as an example, it proposes stages and assessment criteria for comparing economic indicators, interpreting graphs in English, and preparing written recommendations.*

Keywords*: Professional English, economics education, online technologies, electronic spreadsheets, financial report, graphical analysis, assessment.*

Kirish

Iqtisodiyot yo‘nalishi talabalari ingliz tilida jadval va grafiklarni sharhlashi, moliyaviy ko‘rsatkichlarni taqqoslashi hamda qaror yuzasidan asosli tavsiya bera olishi kerak. Masalan, kompaniya tushumi oshganini aytish uchun talaba tegishli fe’lni bilishi bilan birga, o‘sish qaysi davrga tegishli ekanini va qancha miqdorni tashkil etganini tushunarli ifodalashi lozim. Onlayn elektron jadval bunday

mashg‘ulotda hisob-kitobni tekshirishga, umumiy hujjat esa talabaning raqamni qanday izohlaganini va fikrini qanday tahrirlaganini kuzatishga imkon beradi. Tezisning maqsadi iqtisodiy ma’lumotlarni tahlil qilishga asoslangan onlayn ingliz tili mashg‘ulotini loyihalash va uning natijalarini baholash tartibini ishlab chiqishdan iborat.

Metodik asos

Kasbiy maqsadlar uchun ingliz tilini o‘qitishda kurs mazmuni talabaning tilni qaysi vaziyatlarda ishlatishi bilan bog‘lanadi [1]. Shu tamoyilga ko‘ra, iqtisodiyot yo‘nalishida mavzu tanlashda talaba bajarishi kutiladigan nutqiy vazifa belgilanadi. Choraklik hisobot bo‘yicha darsning yakunida talaba ikki davr ko‘rsatkichini taqqoslashi, tushum va foyda dinamikasi o‘rtasidagi farqni izohlashi va qo‘shimcha ma’lumotga ehtiyojni aytishi ko‘zda tutiladi. Kompyuter vositasidagi topshiriqni baholashda uning til o‘rganishga yaratadigan imkoniyati va amaliy sharoitga mosligi hisobga olinadi [2]. Shundan kelib chiqib, mashg‘ulotda elektron jadval hisob-kitob va grafik qurish uchun, videomuloqot fikrni dalillash uchun, umumiy hujjat esa yozma xulosani shakllantirish uchun tanlandi.

Choraklik moliyaviy hisobot bilan ishlash

O‘qituvchi ta’lim platformasida shartli korxonaning ikki chorak bo‘yicha qisqa hisobotini, atamalar lug‘atini va grafikni sharhlashga oid ovozli namunani joylashtiradi. Birinchi chorakda korxonaning tushumi 120 mln so‘m, operatsion xarajati 90 mln so‘m, ikkinchi chorakda esa tushumi 132 mln so‘m, operatsion xarajati 105 mln so‘m deb olinadi. Mashqdagi soddalashtirilgan hisobda operatsion foyda tushum va operatsion xarajatlar ayirmasi sifatida aniqlanadi. Talabalar elektron jadvalga formulalarni kiritib, tushum 10 foizga oshganini, operatsion foyda esa 30 mln so‘mdan 27 mln so‘mga tushganini aniqlaydilar. Ular ikkala ko‘rsatkichni grafikda aks ettirib, davr, yo‘nalish va miqdorni ko‘rsatadigan jumlalar tuzadilar. “Revenue rose by 10% in the second quarter” jumlasida “by” o‘zgarish miqdorini, “rose to UZS 132 million” birikmasida “to” yakuniy qiymatni bildiradi.

Keyingi bosqichda videomuloqot orqali guruhlar tahlilchi va rahbar rollarida qisqa hisobot muhokamasini o‘tkazadilar. Tahlilchi grafik asosida natijani izohlaydi. Rahbar nima sababdan tushum ko‘paygan bo‘lsa ham foyda pasayganini so‘raydi. Talaba “Operating profit fell because operating expenses grew faster than revenue” jumlasini raqamlar bilan asoslaydi. Xarajatlar tarkibi jadvalda berilmagani sababli talabalar xomashyo narxi yoki ish haqi oshgani haqidagi fikrlarni taxmin sifatida ifodalaydilar. “Higher material costs may have contributed to the increase” kabi jumla taxminni kuzatilgan natijadan ajratishga yordam beradi. Muhokama yakunida guruh tahlilni davom ettirish uchun qaysi ma’lumotni so‘rash kerakligini belgilaydi.

So‘ng har bir talaba umumiy hujjatda rahbarga mo‘ljallangan 90–110 so‘zli qisqa yozma hisobot tayyorlaydi. Matnning birinchi qismida asosiy o‘zgarish, keyingi qismida uni tasdiqlovchi raqamlar va yakunida qo‘shimcha tahlil bo‘yicha taklif beriladi. Sherigi hisobotdagi bir jumlani elektron jadval bilan solishtirib, izoh yozadi. Masalan, “Expenses increased by 15%” jumlasi “Expenses increased by UZS 15 million, or about 16.7%” shaklida aniqlashtiriladi. Talaba tahrirdan keyin qaysi raqam yoki ifodani o‘zgartirgani va nima sababdan o‘zgartirganini yozadi.

Baholash mezonlari

O‘qituvchi yakuniy yozma hisobotda iqtisodiy ma’lumotning aniqligi, sohaga oid leksikaning o‘rinli qo‘llanishi, xulosaning raqam bilan asoslanishi va tavsiyaning mavjud ma’lumotga mosligini baholaydi. Har bir mezon bo‘yicha 0–2 ball qo‘yiladi. Ikki ball talab to‘liq bajarilganda, bir ball qisman bajarilganda, nol ball tegishli ko‘nikma namoyon bo‘lmaganda belgilanadi. Guruh ishidan keyin har bir talabaga grafikdagi bitta o‘zgarishni mustaqil izohlash vazifasi beriladi. Internet tezligi cheklangan hollarda jadvalning yuklab olinadigan nusxasi va ovozli namunaning matni taqdim etiladi. Og‘zaki izohni qisqa ovozli xabar shaklida yuborish orqali ham bir xil baholash mezonlaridan foydalanish mumkin.

Xulosa

Iqtisodiyot yo‘nalishida elektron jadval, videomuloqot va hamkorlikda yozish vositalarini bitta topshiriq doirasida qo‘llash talabaga hisob-kitob natijasini ingliz tilida izohlash va dalilga tayangan tavsiya bildirishni mashq qildiradi. Choraklik hisobot misolida raqamning to‘g‘ri hisoblanishi, uning aniq ifodalanishi va mavjud ma’lumotdan asosli xulosa chiqarilishi alohida kuzatiladi. Shu tartib daromad, xarajat va rentabellik kabi boshqa iqtisodiy mavzularga ham moslashtirilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hutchinson T., Waters A. English for Specific Purposes: A Learning-centred Approach. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987.

2. Chapelle C. A. Computer Applications in Second Language Acquisition: Foundations for Teaching, Testing and Research. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001.